

Tájvédelem

A táj fogalma

- A földfelszínnek több szempontból egységes, a környező területektől különböző része. A kialakításában részes „tájalkotó” tényezők részben természetiek: domborzat, éghajlat, növényzet stb., részben társadalmiak: település, földművelés. (Új Magyar Lexikon, 1962)
- A föld felületének vmely szempontból jellegzetes része, vidéke, kisebb területi egysége.
(*A magyar nyelv értelmező szótára, VI. kötet, Akadémia Kiadó, 1966*)
- A földfelszínnek több szempontból egységesen jellemezhető része (lehet természeti, gazdasági, illetve műtáj).” (*Kislexikon, Akadémia Kiadó, 1968*)
- Földrajza, növényzete stb. alapján egységes v. összefüggő (kisebb) terület. (*Magyar Értelmező Kéziszótár, 1972*)

Táj definíció (Tvt.)

A táj a földfelszín térben lehatárolható, jellegzetes felépítésű és sajátosságú része, a rá jellemző természeti értékekkel és természeti rendszerekkel, valamint az emberi kultúra jellegzetességeivel együtt, ahol kölcsönhatásban található a természeti erők és a mesterséges (ember által létrehozott) környezeti elemek.

A tájvédelem céljai

- a táj jellegének megőrzése,
- a táj esztétikai adottságainak fenntartása,
- a természeti és táji értékek fennmaradásának biztosítása,
- az egyedi tájértékek és a természeti rendszerek megóvása,
- a műtárgyak tájba való illesztése,
- a felszíni tájsebek rehabilitációja.

A tájvédelem feladatai

- a területi tervezés során érvényesítse a természet- és tájvédelem szempontjait a területrendezési, településrendezési folyamatokban,
- koordinálja a települések egyedi tájértékeinek felmérését, nyilvántartását, kezelését,
- a tájvédelmi szakhatósági - tájvédelem szempontjai az egyedi engedélyezési eljárásokban,
- védje a kultúrtörténeti értékeket a tájban,
- végezze el az Európai Táj Egyezmény végrehajtásából adódó feladatokat.

A tájvédelem eszközei

- jogszabályok és egyéb jogi eszközök,
Tvt., 166/1999. (XI. 19.) Korm. r., engedélyezési eljárások jogszabályai ...
- az ágazati tervekben a tájvédelmi érdekek érvényesítése,
- természetvédelmi kezelési tervek,
- egyedi tájértékek felmérése, kézikönyvek és szempontrendszerek,
- Európai Táj Egyezmény (2007. évi CXI. tv.).

Természetvédelmi törvény - Tájvédelem

- Tájhasznosítás során meg kell őrizni a tájak természetes és természetközeli állapotát,
- gondoskodni kell a tájak esztétikai adottságait és a jellegét meghatározó természeti értékek, természeti rendszerek és az egyedi tájértékek fennmaradásáról.

Egyedi tájérték: az adott tájra jellemző természeti érték, képződmény és az emberi tevékenységgel létrehozott tájalkotó elem, amelynek természeti, történelmi, kultúrtörténeti, tudományos vagy esztétikai szempontból a társadalom számára jelentősége van.

- megállapítása és nyilvántartásba vétele az NPI feladata.
- A településrendezési terv tartalmazza a tervezési területen található egyedi tájértékek felsorolását.

- régi természetkímélő hasznosítási módok
- az épületek, építmények, utak ... elhelyezése során a tájba illesztés; táj jellegéhez alkalmazkodjon;
- használaton kívül helyezett épületek, építmények, új funkciójának megállapításáról, ennek hiányában, elbontásuk, terület a táj jellegéhez igazodó rendezése;
- a település-, a területrendezés és fejlesztés során természeti értékek és rendszerek, a tájképi adottságok és az egyedi tájértékek megőrzése;
- művelési ág változtatás, csak a táj jellegének, szerkezetének, a történelmileg kialakult természetkímélő figyelembevételével;
- rendezni kell a felszíni tájsebeket;
- a jellegzetes tájképi elemek fennmaradása.

Tájvédelmi szakhatósági hatáskörbe tartozó engedélyezési eljárások

166/1999. (XI. 19.) Korm. rendelet – szakhatóság: KTVF

- építésügyi hatósági engedélyezési eljárásban
- villamos energia termelésével, szállításával és szolgáltatásával kapcsolatos hatósági eng. eljárásban
- gázszolgáltatási, gázértékesítési hatósági engedélyezési eljárásban
- külterületi föld belterületbe vonása vagy végleges más célú hasznosítása
- bányafelügyeleti hatósági engedélyezési eljárásban
- hírközlési hatósági engedélyezési eljárásban
- közlekedési hatósági engedélyezési eljárásban
- régészeti feltárások engedélyezése esetén.

Európai Táj Egyezmény

- Firenzében, 2000. október 20-án kelt
- Mo. 2005. végén csatlakozott (2007. évi CXI. törvény)
- Célja: elősegítse a táj védelmét, kezelését és tervezését, hozzájáruljon a tájak vonatkozásában megvalósuló európai együttműködéshez.
- Vállalt feladatok:
  - tájvédelem törvényi szabályozása
  - tájpolitika
  - tájvédelem beépítése rendezési tervekbe
  - társadalmi fogékonyság növelése (oktatás, szakértőképzés)
  - tájak számbavétele
  - számba vett és értékelt tájak számára minőségi célkitűzések
- Nemzetközi együttműködés

Egyedi tájértékek

Kultúrtörténeti értékek

- Településsel kapcs. e. t.
(pl.: kúria, lakóház, harangláb, határkő, erőd, kastélykert, emlékliget)
- Közlekedéssel kapcs. e. t.
(pl.:út, mélyút, útmenti fasor)
- Termeléssel kapcs. e. t.
(pl.: majorság, pince, halastó, táró, malom)
- Történelmi eseménnyel v. személlyel kapcs.e. t.
(emlékmű, emléktábla, sírmező)

Természeti képződmények

- Biológiai egyedi tájértékek
(pl.: fák, facsoport, gyepsáv)
- Föld(rajz)tudományi e. t.
(földtani képződmény, sziklaalakzat, morotvák, dolinató)
- Esztétikai tájértékek
(pl.: kilátópontok, egyedi látványképek, utcakép)

Egyedi tájértékek felmérése

Célja:

- a települések területén, az adott közösség számára fontos kultúrtörténeti, természeti értékek felkutatása, felvételezése, megfelelő kezelési előírások megadásával fennmaradásuk biztosítása,
- egész országra kiterjedő kataszter létrehozása.

Felmérés:

- helyszíni bejárás → adatlap, fényképek (MSZ 20381:1999)
- 553 település egyedi tájérték felmérése készült el (2006)
- összesen több, mint 7000 egyedi tájélem

Mezőgazdaság és tájhasználat

- EU

intervenciós politika → többfunkciós agrármodell

- Magyarország

- EU csatlakozást előkészítő programok
  - Nemzeti Agrár-környezetvédelmi Program (NAKP)
  - SAPARD
- Nemzeti Vidékfejlesztési Terv (NVT)
- Agrár- és Vidék-fejlesztési Operatív Program (AVOP)
- Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap

Agrár-környezetgazdálkodási célprogramok - célprogramcsoportok

- a) szántóföldi a-k cpcs
- b) gyepgazdálkodási a-k cpcs
- c) ültetvényekre vonatkozó a-k cpcs
- d) vizes élőhelyekhez kapcsolódó a-k cpcs
- e) kiegészítő a-k cpcs
- f) extenzív állattartáshoz kapcsolódó a-k cpcs

**a) szántóföldi agrár-
környezetgazdálkodási célprogramcsoport**

- aa)* alapszintű szántóföldi célprogram,
- ab)* tanyás gazdálkodás célprogram,
- ac)* méhlegelő célú növénytermesztési célprogram,
- ad)* integrált szántóföldi növénytermesztési cp,
- ae)* ökológiai szántóföldi növénytermesztési cp,
- af)* hosszú távú területpihentetési célprogram,
- ag)* ritka szántóföldi növény- és zöldségfajták
termesztési célprogram,
- ah)* Érzékeny Természeti Területeken alkalmazható
szántóföldi növénytermesztési célprogramok

b) gyepgazdálkodási célprogramcsoport

ba) alapszintű gyepgazdálkodási célprogramok:

- 1. füves élőhelyek kezelése célprogram,
- 2. szántó fajgazdag gyepké alakítása

bb) ökológiai gyepgazdálkodási célprogram,

bc) Érzékeny Természeti Területeken
alkalmazható gyepgazdálkodási célprogramok

**c) ültetvényekre vonatkozó a-k
célprogramcsoport**

ca) integrált ültetvény célprogram,

cb) ökológiai ültetvény célprogram,

cc) ritka szőlő- és gyümölcsfajták
termesztési célprogram

**d) vizes élőhelyekhez kapcsolódó a-k
célprogramcsoport**

da) extenzív halastavak fenntartása célprogram,

db) vizes élőhelyek létrehozása célprogramok:

- 1. szántófield átalakítása vizes élőhellyé célprogram,
- 2. ívóhelyek kialakítása célprogram,

dc) zsombékosok, mocsarak, lápok gondozása
célprogram,

dd) nádgazdálkodási célprogram;

e) kiegészítő a-k célprogramcsoport

ea) erózióvédelem célprogramok

- 1. vízerózió elleni védelem célprogramok
  - 1.1. ültetvények vízerózió elleni védelme célprogram
  - 1.2. szántóföldek vízerózió elleni védelme célprogram
- 2. szélerózió elleni védelem célprogram,

eb) füves mezsgye létesítése célprogram,

ec) gyepterületen történő cserjeirtás célprogram;

f) extenzív állattartáshoz kapcsolódó a-k célprogramcsoport

fa) őshonos és magas genetikai értéket képviselő állatok tartásának támogatása célprogramok:

1. magyar szürke szarvasmarha célprogram,
2. magas genetikai értéket képviselő lovak célprogram,
3. mangalica célprogram,
4. őshonos juh célprogram,
5. őshonos baromfi célprogram,

fb) ökológiai állattartás célprogramok:

1. szarvasmarha célprogram,
2. sertés célprogram,
3. juh célprogram,
4. baromfi célprogram.

Érzékeny Természeti Területek (ÉTT)

2/2002. (I. 23.) KöM-FVM együttes rendelet

ÉTT bevezetésének célja

- a természeti szempontból érzékeny földrészteteken
- természetkímélő gazdálkodási módok megőrzése, fenntartása,
- támogatással ösztönzött, önként vállalt korlátozások révén biztosítják az élőhelyek védelmét, a biológiai sokféleség, a tájképi és kultúrtörténeti értékek összehangolt megőrzését.

ÉTT kategóriák

- *kiemelten fontos ÉTT*: nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő természeti, táji és kultúrtörténeti értékek, fennmaradása középtávon (5-10 év) is kétséges a természetkímélő gazdálkodás támogatása nélkül;
- *fontos ÉTT*: országos viszonylatban jelentős természeti, táji és kultúrtörténeti értékek, fennmaradása v. javítása érdekében a természetkímélő gazdálkodás támogatása szükséges;
- *tervezett ÉTT*: jelentős az extenzív mezőgazdasági hasznosítású földrészteteken található élőhelyek száma, az extenzív gazdálkodás ösztönzésével és támogatásával a terület természeti értéke növelhető, a környezet állapota javítható.

ÉTT-n alkalmazható szántóföldi növénytermesztési célprogramok

1. szántóföldi növénytermesztés túzok élőhely-fejlesztési előírásokkal, szántóföldi növénytermesztés madár élőhely-fejlesztési előírásokkal,
2. lucernatermesztés túzok élőhely-fejlesztési előírásokkal,
3. szántóföldi növénytermesztés élőhely-fejlesztési előírásokkal;

ÉTT-n alkalmazható gyepgazdálkodási célprogramok

1. gyepgazdálkodás túzok élőhely-fejlesztési előírásokkal,
2. gyepgazdálkodás haris élőhely-fejlesztési előírásokkal,
3. gyepgazdálkodás élőhely-fejlesztési előírásokkal,
4. gyeptelepítés;